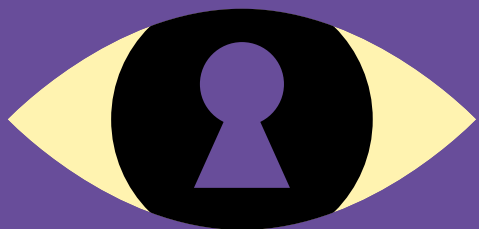

Äldre personers rättigheter är mänskliga rättigheter

Vad säger göteborgare till
äldreombudsmannen?

Kortversion av äldreombudsmannens rapport 2021

Titel: Äldre personers rättigheter är mänskliga rättigheter

Författare: Helena Bjurbäck, Äldreombudsman Göteborgs Stad

Illustrationer: Visuell kommunikation

Grafisk form och layout: Visuell kommunikation, Göteborgs Stad 220113-006-010

Tryck: Brandfactory

Till dig som bor i Göteborg

”Vi vet vårt uppdrag och vem vi är till för” säger Göteborgs Stad. Så vem är den äldre invånaren? Frågan har många och olika svar.

Äldre personer är, precis som andra målgrupper i samhället, en heterogen grupp med skiftande och individuella behov. Vem som är den äldre och blir den äldre är ingen annan än du och jag.

Om vi ser tillbaka historiskt har det skett många framsteg som inneburit högre livskvalitet för fler. Jämför vi oss internationellt är Sverige ett bra land att leva och åldras i. Mycket har blivit bra för många men inte för alla. Ett övergripande mål för Göteborgs Stad är att ingen ska lämnas utanför. Äldreombudsmannen arbetar för att motverka exkludering, synliggöra mångfald och stärka individuella rättigheter för äldre personer.

I skrivande stund har över 500 invånare som är mellan 51 år och 102 år hört av sig med åsikter om stadens tjänster, miljöer och verksamheter. Ett stort tack till dig som har delat dina erfarenheter med äldreombudsmannen. Din röst bidrar på ett särskilt sätt med kunskap i arbetet för en bra stad att leva och åldras i.

Helena Bjurbäck

Äldreombudsman Göteborg Stad

Innehåll

Äldre personers rättigheter är mänskliga rättigheter	5
Ålderism eller individuella rättigheter?	7
Vad säger göteborgare till äldreombudsmannen?	8
Observationer i kontakt med invånare	10
Du har rättigheter	16
Du kan påverka	18

Äldre personers rättigheter är mänskliga rättigheter

En viktig grundprincip är att du inte ska utsättas för diskriminering. Sverige har förbundit sig att respektera, skydda och tillgodose invånares förfogande av de mänskliga rättigheterna. Sveriges efterlevnad av de mänskliga rättigheterna granskas kontinuerligt och regeringen rapporterar till internationella granskningskommittéer. Målen i politiken om äldre personers rättigheter är idag bland annat:

- » **Att äldre personer ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag.**
- » **Att äldre personer ska kunna åldras i trygghet och med ett bibehållet oberoende.**
- » **Att äldre personer ska bemötas med respekt.**
- » **Att äldre personer ska ha tillgång till god vård och omsorg.**

För att vi ska nå dit behöver vi öka kunskapen om äldre personers rättigheter. Både hos dig som är invånare och hos dem som fattar beslut i frågorna.

” Att du är så med,
säger hon. Jag känner mig
förolämpad, åldersdiskriminerad,
hur kan det vara förvånade att jag
kan resonera i min ålder?

*- Kvinna 83 år om hur hon blivit
bemött av en tjänsteperson*

Ålderism eller individuella rättigheter?

Har du negativa erfarenheter av hur andra bemöter eller behandlar dig utifrån din ålder eller att vara äldre?

Att motverka ålderism är en viktig del i arbetet för att stärka äldres mänskliga rättigheter. Ålderism beskrivs traditionellt som fördomar eller stereotypa föreställningar som utgår från en människas ålder.

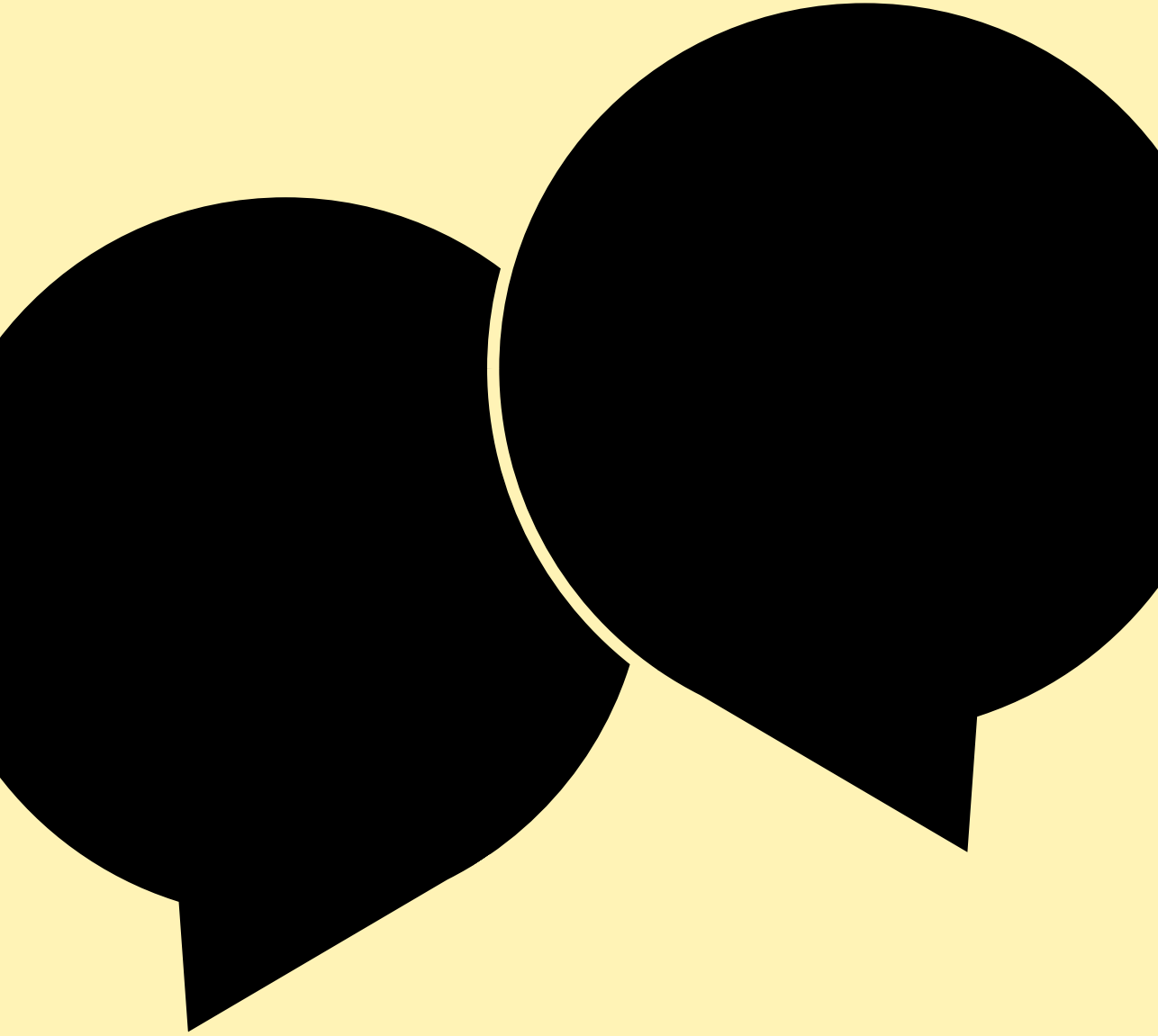
Det finns en risk att människor exkluderas på grund av ålder eller att vara äldre. Ålderism är inte ett rättsligt begrepp och innebörden är bredare än det som beskrivs i diskrimineringslagen. Ålderism kan resultera i att äldre personers mänskliga rättigheter kränks. Grunderna för att motverka ålderism utgår från de mänskliga rättigheterna och alla människors lika värde och rätt att bli sedd, hörd, bekräftad och inkluderad. En del personer har stor handlingsförmåga medan den för andra kan vara begränsad på grund av rådande maktstrukturer och normer, eller ojämlika förutsättningar mellan rättighetsbärare.

För att motverka ålderism behöver vi förändra berättelsen i samhället om ålder och åldrande. Vi behöver öka medvetenheten för ålderism och hur den kan minskas. Kommunen har ett ansvar i att undanröja hinder för lika tillgång till rättigheter och möjligheter i samhällslivet.

Vad säger göteborgare till äldreombudsmannen?

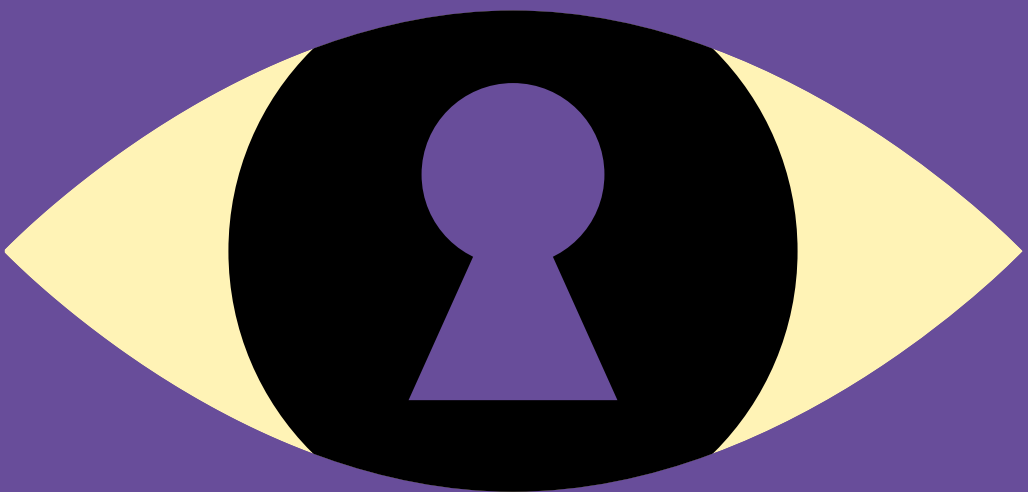
Invånare hör av sig med synpunkter till äldreombudsmannen inom sju områden: välfärd, bostad, stadsmiljö, mobilitet, social delaktighet och inkludering, information och kommunikation, samhällsstöd- och service.

De största och vanligaste synpunktsområdena handlar om bostad och äldreomsorg. Synpunkterna ger inte en heltäckande bild av levnadsförhållanden för äldre i Göteborg eller någon entydig bild av hur kommunen fungerar för äldre invånare.

Observationer i kontakt med invånare

Det finns synpunkter som inte är dominerande men som observerats av äldreombudsmannen som återkommande, viktiga och som kan tala för fler med stöd av forskning och övergripande rapporter.

Försörjningssvårigheter

Personer beskriver svårigheter med sin försörjning och hur det påverkar olika områden i vardagen. Ofta kopplas ekonomiska svårigheter till bristen av lämpliga bostäder och hyresnivåer men även krav för att godkännas som hyresgäst. Skulder samt ekonomiskt stöd för sin försörjning problematiseras från några.

” Jag går i pension i mars 2021, en pension som kommer bli väldigt låg, cirka 4-5 000 kronor i månaden. Vi har samlat drygt 2300 dagar på Boplats, men det verkar ändå vara mycket svårt för oss att få en liten tvåa i Göteborg. Vi börjar känna oss oroliga för vad vi ska ta oss till.

- Kvinna 64 år

Våldsutsatthet

Personer beskriver olika former av våld och en osäkerhet eller rädsla i att göra en anmälan och att använda sig av stöd som finns. Det handlar om utpressning på sommarstuga, större arv och testamenten eller att vardagsekonomin hanteras och missköts av god man/förvaltare och närstående. Det handlar om trakasserier, mobbing eller hotfullt bemötande från en granne, närstående eller personal. Kvinnor berättar om utsatthet till män och behov av exempelvis bostad och juridisk rådgivning för skilsmässa.

**” Vill inte anmäla
eller lämna klagomål.
Jag känner mig otrygg,
han har ju nycklar och kan
komma in överallt.**

*- Kvinna 75 år beskriver ofredanden
och sexuella trakasserier från bovärd*

Psykisk ohälsa

Psykisk ohälsa i olika form är återkommande berättelser från äldre personer som varit i kontakt med äldreombudsmannen. Det handlar om alltifrån ensamhet och nedstämdhet till personer som beskriver en högre psykisk ohälsa och som uppger misslyckade försök eller tankar om att avsluta sitt liv. Det kan handla om personer som levt med psykisk ohälsa i många år, andra som en följd av ett successivt försämrat hälsotillstånd eller på annat sätt försämrad livskvalitet exempelvis pandemins konsekvenser för sociala kontakter.

**” Finns ingen och prata med
och ingenting, jag är så ensam,
ibland har jag inte pratat med
någon på månader.**

- Man 80 år

Delaktighet och inflytande som medborgare

Personer lyfter behovet av att bli sedd och bemötas som en resurs och tillgång i staden. Det kan handla om att som medborgare inkluderas i utvecklingsfrågor som rör närområdet eller staden mer övergripande. Några uttrycker missnöje eller misstro utifrån sina möjligheter att vara delaktig, påverka och känna inflytande i frågor. Återkommande lyfts värdet av fysiska möten med ansvariga liksom digital utsatthet eller utanförskap som gör det svårt att hålla sig informerad eller att kunna ta kontakt med myndigheter.

” Jag känner ångest, jag har bara en fast telefon, jag klarar inte av det andra, jag ser för dåligt och ingen som kan visa mig [...] Man är inte rädd för att dö av stroke, man är rädd att man inte är digital.

- Kvinna 75 år

Delaktighet och inflytande som omsorgstagare

Personer som är omsorgstagare i äldreomsorgen har främst synpunkter på utförande av insatser i hemmet. Återkommande är även upplevelser av bristande bemötande, gehör och hantering av synpunkter och att ta tillvara deras erfarenheter. Personer uttrycker ibland en osäkerhet i att påtala dessa brister till verksamheten. Det beskrivs som en rädsla för vilka repressalier det kan få att säga vad man tycker.

” Många är rädda för att lämna klagomål. Dom vågar inte göra det för det kan bli repressalier. Jag säger, då ska du gå till enhetschefen, nej, nej, nej säger dom bara så där.

- Kvinna 88 år, hemtjänst

Du har rättigheter

De mänskliga rättigheterna täcker in många delar av en människas liv och utgår från alla människors lika värde och lika rättigheter. Utifrån vad invånare har berättat för äldreombudsmannen lyfter rapporten fyra rättighetsområden.

Rätten till medborgarinflytande

Du har rätt att till fullo ta del av information om samhällets utveckling och ge uttryck för dina åsikter samt känna delaktighet och inflytande. Det ska vara lätt att hitta ditt eget sätt att vara med i kommunens utveckling.

Rätten till social trygghet

Du har rätt till social trygghet och tillfredställande levnadsstandard. Du ska kunna leva och bo självständigt under trygga förhållanden. Du ska kunna leva i säkerhet och frihet från våld.

Rätten till fysisk och psykisk hälsa

Du har rätt till att fysisk, social och psykisk hälsa optimeras för att kunna ta en aktiv del i samhället och istället åtnjuta ett självständigt liv med god livskvalitet utan att diskrimineras på grund av ålder.

Rätten till vård och omsorg av god kvalitet

Du har rätt till vård och omsorg av god kvalitet. Du som tar emot stöd ska bli respekterad för den du är och dina synpunkter, önskemål och klagomål ska tas på allvar och vara en del i verksamhetens förbättringsarbete.

Du kan påverka

Äldreombudsmannen är en kanal mellan invånare och politiker. Med bakgrund av rapporten tog kommunfullmäktige flera beslut för att på olika sätt stärka alla äldre invånares röster som medborgare och som omsorgstagare.

- » **Uppsökande arbete i stadsområden där äldre personer är underrepresenterade i kontakt med äldreombudsmannen.**
- » **Kartläggning över förekomst och problematik med äldre omsorgstagare som inte vågar lämna synpunkter i äldreomsorgen samt förslag om åtgärder.**
- » **Förslag om hur äldreombudsmannens arbete och iakttagelser kan komma politiken till del mellan rapporteringarna.**
- » **Förslag på riktade åtgärder och aktiviteter för äldre medborgare i arbetet med ny plan för Göteborgs Stad mot våld i nära relationer 2021-2024.**

Vill du lämna synpunkter till äldreombudsmannen?

Vänd dig till äldreombudsmannen för att framföra dina åsikter på verksamheter och de olika tjänster och miljöer som Göteborgs Stad ansvarar för. Få råd och vägledning i vart du kan vända dig i ett enskilt ärende.

Telefon: 031-3680035

E-post: aldreombudsman@stadshuset.goteborg.se

Postadress: 404 82 Göteborg

Viktig information

Tänk på att inte maila eller posta känsliga personuppgifter. Det du skickar via e-post och post kan komma att registreras och bli en allmän handling som alla medborgare har rätt att ta del av. Det är en del av offentlighetsprincipen som ger alla medborgare rätt till insyn i kommunens arbete.

Vill du läsa den kompletta rapporten?

Detta är en kortversion av rapporten. Vill du läsa den kompletta rapporten kan du gå in på goteborg.se/aldreombudsman och hämta den digitalt eller kontakta äldreombudsmannen för att få rapporten per post.